

Jeli jsme asi dva kilometry, opravdu až na frontu, kde byli Chorvati i jejich palposty už vidět. Oni také museli vidět, že jsme to my, bílé transportéry s nápisy UN svítily do dálky, navíc jsme jeli podél fronty, bokem k nim, takže z nás byly krásné cíle. Říkal jsem si, že pokud se Chorvati zachovají stejně blbě jako Srbové, je po nás. Na tu vzdálenost jsme měli šanci přežít asi jako krabičky sardinek na střelnici, neboť první chorvatské hlavně byly od nás sto padesát metrů! V takovou chvíli se fakt moc nedá dělat a nervy začaly pracovat i mně. Otočil jsem se na toho Srba se samopalem v mém týlu a ptám se ho nepřiliš vlídně: „Jak daleko chceš jet?! Kam až to chceš zkusit?“

„Jeď dál!“ odsekl mi.

Chorvati to udělali velice šikovně. Na kopci měli postavený raketomet, který je určen pro nepřímou palbu na velké vzdálenosti. Poprvé jsem zažil jeho použití pro přímou palbu a navíc na vzdálenost pouhých dvou set metrů. Padesát metrů od nás byl barák, který, když do něj rovnou poslali raketu, tak se jen nafoukl, nadzvedl, složil a zmizel! Prostě nebyl! Rána opravdu jak z děla, z nebe pršely cihly i Srbové a ti, co seděli na otéčkách zvenku, se rozplácli na zemi jako žáby, s tvářemi zavrtnými do země. Ten za mnou mi sice pořád ještě samopalem mířil na krk, ale řval: „Otoč to, otoč to, jeď zpátky!“

Já na to: „Jak se tady mám otočit, na silnici, která má pět metrů. Ta kráva, co v ní sedíme, se tady neotočí!“

Nicméně jsme začali mezi škarpami šíbovat a já stačil na Chorvaty mávnout, že je všechno v pořádku. Na to oni přestali střílet, my to postupně otočili, jeli zpátky na to srbské stanoviště a ve mně, jak opadlo největší nebezpečí, začal narůstat vztek. Na Srby i na to, že jsem nemohl reagovat jako voják, na to ponížení, na to, že nás vlastně

unesli. Potřeboval jsem vypustit ventil, tak jsem celou cestu zpátky tomu Srbovi strašně nadával. Když jsme dojeli zpátky na tu křižovatku, seskočil jsem z otěčka, zatímco on na mě pořád ještě mířil samopalem.

„Dej to do hajzlu!“ zařval jsem, obrátil se k němu zády a vydal se do hospody, která na té křižovatce stála. Když se mi strážný u vchodu pokusil zabránit ve vstupu, odstrčil jsem ho se slovy: „Kde je velitel, s tebou se nebudu bavit!“

„Takhle se přece nemůžete chovat, jak banda válečných zločinců!“ byla moje první slova bez pozdravu, mířená k jejich veliteli. „Já tu mám nějaký mandát a pod jeho záštitou jsem jel i pro vaše civilisty! Pokud tohle má být norma chování k nám, pak vás ihned po skončení války postaví před válečný soud. O to máte zájem, to chcete?! Nebo chcete zpátky svá území a také to, abyste přitom byli vnímáni jako civilizovaný národ?“

Chvíli na mě koukal a nakonec zavelel: „Nechte je jet!“

Odjeli jsme a po mnoha pokusech ty Francouze našli. Nebylo to nic snadného a na každém z těch míst se odehrávaly vypjaté situace. Na jedno, kde bylo asi šest sedm lidí a francouzský transportér, nás Srbové nechtěli pustit. Prý je mají jako pojistku, rukojmí, a až po dlouhém přemlouvání připustili, že je pustí, ale nechají si transportér a všechny zbraně!

„To nejde,“ povídám, „nemůžeš vojákovi sebrat zbraň! Prostě ne!“

Srbové ale trvali na svém, a tak jsem s tím nakonec za Francouzi šel. Pro změnu o tom nechtěli pochopitelně slyšet zase oni.

„Hele,“ povídám, „je to jen kus plechu. Buď pojedete a přežijete, nebo tady zůstanete a já vám v tom případě nemůžu garantovat další vývoj. Když vás zabijí, tak si ten

váš transportér stejně nechají. Chápu, že je to pro vás problém, ale tak to je. Vezměte si věci, municí, zbraně, radio-stanici, nechte tady oholený transportér a jdeme!“

Po chvíli přemlouvání souhlasili, takže jsme je vytáhli, aby na jiném stanovišti, chvíli předtím, než jsme přijeli, na Francouze stříleli odněkud od Splitu z minometů a nikdy se nepodařilo zjistit, která ze stran to střílela. Když tam jedete dnes, přijedete na náhorní planinu, obklopenou krásnými bílými skálami a nízkou klečí, sjíždíte dolů na místo, které se jmenuje Karin Plaža, všude kolem krásné vysoké úzké túje a dole na pobřeží kemp. Krásné, úžasné místo! Když jsme tam tenkrát přijeli my, byla tma a všichni nás varovali, ať neuhýbáme ani metr mimo cestu, protože celý prostor okolo jsou minová pole. Všude palebná hnízda, zabezpečení a napětí, takže ze všeho nejdřív jsme se museli složitě prokazovat obklíčeným Francouzům, že jsme spojenci a že jedeme pro ně. Jejich velitel byl ve stresu, protože jen pár minut před naším příjezdem mu minometnou palbou zabili dva vojáky. Zatímco se dojednával odjezd, naložili jsme ostatky vojáků do plastových pytlů, sbalili veškerý materiál, zraněné i ostatní vojáky a vypadli. Postupně jsme posbírali padesát dva Francouze včetně transportérů a nákladáků a někdy kolem půlnoci dojeli zpátky do Benkovace. Já už jen doufal, že se brzy ráno pohneme dál směrem do Kninu, mise skončí a bude po všem. Jenže, bohužel!

V noci přijeli Srbové, kteří si říkali Arkanovi tygři. Šlo o bandu válečných zločinců a kriminálků, kteří se neštíteli ničeho, a tam, kam přijeli, se jich děsili všichni, včetně Srbů, protože oni vraždili bez ohledu na národnost. Okamžitě se ujali vlády nad benkovackou posádkou, které

do té doby velel srbský plukovník, s nímž se mi předtím docela dobře jednalo a který se, ač válkou nabuzený Srb, stále ještě choval jako civilizovaný voják. Teď mi ovšem, když jsem za ním šel dojednat odjezd, řekl: „Hele, sorry, já už tomu tady nevlím, velení převzal Arkan.“

Arkan je hrůzostrašná figura té války, která stojí za podrobnější seznámení s ní. Jeho pravé jméno je Željko Ražnatović a je třeba říct, že šlo opravdu o zcela regulérního gangstera, hledaného už řadu let před vypuknutím balkánských válek pod dvaceti různými jmény Interpolem. Mezinárodní zatykače na něj byly vydány asi v osmi zemích a o jeho útěcích z vězení i od soudů, přičítaných spolupráci se srbskou tajnou policií, se vyprávěly legendy. Po návratu z emigrace do Jugoslávie byl součástí fotbalových chuligánských band a z tvrdého jádra rowdies fotbalového klubu Delje vytvořil v roce 1990 na pokyn Státní bezpečnosti Srbska soukromou vojenskou jednotku Srbská dobrovolnická garda – Arkanovi tygři – a stal se jejím velitelem. Jejich činy byly nejbrutálnějšími zločiny doby a mimo vyšetřovací spisy se médiím přičilo o nich psát detaily, zatímco ta srbská o nich mlčela zcela. Netrvalo dlouho a Arkan byl Srby považován za národního hrdinu a ochránce Srbů. Útok jeho oddílů měl vždy primárně jediný cíl – loupeže, vraždy, mučení a znásilňování. Pokud zajatec nebyl schopen na místě zaplatit 5 000 DM, byl v lepším případě na místě zastřelen, v horším ubit železnou tyčí, podříznut či zaživa spálen. V roce 1992 Arkanovi srbská vláda dokonce poskytla prostor na vybudování vojenského výcvikového tábora. V jeho stopách zůstaly desítky hromadných hrobů a tisíce zavražděných a umučených, ale ani po válce v roce 1995 jeho kariéra neskončila. Pleněním a vražděním nesmírně zbohatl a takto získané

peníze investoval do politiky a byznysu. Díky kontaktům na vedení srbské tajné policie unikl všem pokusům o zadržetí a v roce 1992 se dokonce stal členem Parlamentu Srbské republiky. Založil Stranu srbské jednoty, a když v roce 1994 vyzval v parlamentu k založení Spojených států srbských na všech územích Jugoslávie, na nichž žijí Srbové, byl jeho projev odměněn frenetickým potleskem. Jeho obchodování není ničím jiným než byznysem mezinárodního organizovaného zločinu. Pýcha a ambice přivádějí Arkanu až na vrchol srbského fotbalu, když s bělehradským mistrem Srbska, mužstvem FK Obilić, proniká do evropských pohárů. Díky zmíněné spolupráci se srbskou tajnou policií uniká v Madridu dalšímu pokusu o zatčení, stejně jako na řadě jiných míst i v dalších letech. Dokonce i poté, co je obviněn mezinárodním tribunálem v Haagu z válečných zločinů. Až když se smyčka kolem něj stahuje, pokouší se Arkan tajně jednat o dobrovolném vzdání se soudu v Haagu, což budí podrážděnou reakci bělehradského režimu, jehož mnozí představitelé se obávají Arkanovy výpovědi. Nakonec jak žil, tak skončil. Dne 15. ledna 2000 se v hale hotelu Continental v Bělehradě bavil s kamarády do chvíle, než k němu nečekaně přistoupil srbský policista a zblízka mu zezadu vpálil tři kulky do hlavy. Přesto Arkan nezemřel hned, ale až při převozu do nemocnice. Strašná je skutečnost, že ve smutečním průvodu se s ním přišlo rozloučit víc než deset tisíc Srbů. Jeho popravicímu se podařilo uprchnout, byl odsouzen v nepřítomnosti k pětatřiceti letům žaláře a v roce 2012 zadržen v Jižní Africe, kde se dosud brání vydání do Srbska.

Ale zpátky do Benkovace, kde mně v tu chvíli bylo jasné, že se přes Arkanovy tygry nikam nedostaneme, proto jsme

vymysleli malou lest... No, v podstatě jsme utekli! Vyvezli jsme Francouze, naložili naše vojáky a vozidla a ihned vyrazili. Cestou na Knin jsme museli projet dvěma zátaras, ale ty byly jen z obyčejných dřevěných závor. Byla u nich sice ostraha, ale jako většinou i zde to byla jakási domobrana. Šlo o chlapy od rodin, aktivované záložáky, kteří když viděli transportéry s nápisy UN, tak si nic nedovolili. Jen hrozili a nadávali, že jsme jim zničili závoru, kterou budou muset znova postavit, ale nestříleli. Když jsme dojeli do Kninu, byli jsme už relativně v bezpečí a mohli říci, že po pěti šesti dnech, co jsme tam jezdili a křižovali válečný prostor, jsme přivezli do bezpečí padesát dva živých vojáků a ostatky dvou padlých. Francouzi nám přichystali přivítání, z něhož mi dodneška naskakuje husí kůže, to jo! Já se přitom po celou dobu akce potýkal s naprostým nezájmem, až ignorantstvím, pokud šlo o její řízení a velení. To, co dnes funguje například v Afghánistánu, že člověk od základní pozice až po nejvyššího velitele ví přesně, jaká je linie vedení, kde a jak si vyžádat podporu, jaké jsou pokyny pro případ nouze, prostě kdy celý systém funguje jako dobře seřízený stroj – tak tady to byla katastrofa. Já sice měl rádiové spojení s velitelem našeho praporu i na velitelství sektoru, ale nikdo neměl žádné informace ani pokyny jak jednat, takže jsem nemohl žádat prakticky o nic. Naopak oni zjišťovali od nás, co se vůbec děje. Když jsem chtěl informace o možnostech posil či evakuace, tak v Kninu nevěděli nic a na vrchním velitelství v Záhřebu vůbec nic. Jejich obvyklá rada byla: „Dělej, co umíš!“

Tak jo, ptám se: „Mám použít zbraně? Z hlediska mandátu by to bylo legitimní, ale může se stát, že pár našich přijde o život. Dáváte mi k tomu souhlas?“

„No, to je těžký, to musíš posoudit sám!“

Na návštěvě za svými vojáky, Afghánistán, provincie Vardak (2012)

Tak děkuji pěkně! Šest dnů ve stresu, kdy jsem spal jen v krátkých pauzách a pořád jsme jezdili sem a tam po území, kde na nás místy ze všech stran stříleli a vyhrožovali zabitím. Já už se jen těšil, až budeme v klidu za čárou a předám francouzskému veliteli jeho vojáky a řeknu: „Tady je máš! Musel jsem obětovat jeden váš transportér, ale lidi máte všechny. Tak nazdar, jdu se vyspat!“

Proto jsem po příjezdu k Francouzům jen zíral. Oni se navlékli do vyžehlených polních uniforem s bílými šátky a rukavicemi a nechali všechny vojáky nastoupit. My jsme projeli špalírem až k velitelství, kde byl nastoupen celý štáb, skoro všichni důstojníci byli vyšší hodnosti než já a všichni salutovali. Velitel se šavlí a lahví šampaňského přišel před špalír, jako za starých časů elegantním máchnutím usekl hrdlo lahve, nalil všem okolostojícím a pozval nás dovnitř. Následovalo slavnostně důstojné, ale přitom vojensky kamarádské poděkování, projev uznání a ocenění toho, že jsme za jejich kamarády nasadili vlastní životy. Když se s námi poobjímali a rozloučili, vyrazili jsme zpátky k nám. Já byl jak Alenka v říši divů, něco takového jsem nejen nezažil, ale ani ve filmu neviděl. A kombinace té šílené únavy, toho, jak ze mě spadl všechen stres, i ten emotivní zážitek, to všechno mi způsobilo opravdu silnou vzpomínku. Ale nebyla poslední! Přijeli jsme na prapor, kde nám znuděný dozorčí otevřel bránu... a nic! Tábor žil všedním životem i tempem v atmosféře: No, a co?! Když jsem se přišel zahlásit do chatky velitele – kterého nebudu jmenovat – dotýčný seděl v teplákách, vytahaném tričku a zrovna napjatě sledoval na videu dobrodružný film.

„Veliteli, jsme zpátky! Úkol splněn, všechno v pořádku, žádné ztráty na životech, na materiálu, všechno máme.“